

Motion till riksdagen

1989/90:Ub588

av Bengt-Ola Rytter m.fl. (s, m, c, vpk, mp)

En professur i teckenspråk

Efter många års ställningstillstånd kan Sveriges Dövas Riksförbund ge teckenspråket en ställning som är unik i världen. Detta gäller också förhållandet att teckenspråket inrättats som akademiskt ämne med egen forskarutbildning vid Stockholms universitet.

Avdelningen för teckenspråksforskning verkar inom institutionen för lingvistik och är ett resultat av den forskning som växte fram under 1970-talet med ett flertal extrafinansierade projekt, där Skolöverstyrelsen, Riksbankens jubileumsfond och Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet var huvudfinansierare. Redan från början ingick döva forskare i projekten. Forskningen bedrivs numera inom ramen för fakultetsanslaget, vilket möjliggjorts dels genom omprioriteringar inom detta anslag, dels genom överföring av resurser från anslaget för kultur- och informationsyrken i enlighet med ett riksdagsbeslut våren 1986. Inga nya resurser i statsbudgeten har sålunda anvisats för forskningen i teckenspråk.

När teckenspråksforskningen startade fanns inga beskrivningar av det svenska teckenspråket att tillgå. Arbetets huvudinriktning har därför varit att samla grundläggande kunskaper om språket på olika nivåer som fonologiska – vilket inom teckenspråksforskningen innebär studier av tecknets grundstruktur och teckenbildningsprocesser, morfologiska – framför allt verb böjning, syntaktiska – teckenföljd och satstyper och semantiska – referentiella uttryck. Därutöver har studier gjorts om döva barns teckenspråksutveckling. Forskarna i teckenspråk samarbetar också med de forskare inom institutionen för nordiska språk som studerar dövas svenskinläring. Teckenspråksforskningens betydelse i ett vidare vetenskapligt perspektiv underströks hösten 1985 av UHÅs ämnesexpert i dennes beskrivning av lingvistikämnena i arbetet med UHÅs nationella fakultetsprogram: ”teckenspråksforskningen har ... lett till att skillnaderna mellan akustiska och visuella språk kommit i rampljuset och lett till en utvidgning av teorierna för beskrivning av mänskliga kommunikationsformer”. Forskningen redovisas fortlöpande i skriftserien *Forskning om teckenspråk* och på konferenser men också i form av exempelvis föreläsningar och studiedagar för lärare, hörande föräldrar och döva ute i samhället.

Teckenspråksforskningen och dess resultat har starkt bidragit till den förändring av teckenspråkets ställning som skett i Sverige under 1980-talet. Denna förändring syns kanske tydligast i läroplanen för dövskolan där teck-

enspråk dels föreskrivits som undervisningsspråk, dels erkänts som ett eget ämne. Teckenspråk är i dag accepterat som C-språk i gymnasieskolan och ingår som ett av språken i ämneslärarlinjen. Föredragande statsrådet föreslår i en nyligen framlagd proposition att kunskaper motsvarande 20 poäng i teckenspråk skall utgöra krav för tillträde till den reformerade utbildningen av speciallärare för döva och hörselskadade. I detta sammanhang kan återigen UHÅs ämnesexpert citeras: "Teckenspråksforskningen höjde snart teckenspråkets status och ledde till att de dövas egna kommunikationspråk respekterades mera". Myten om att de döva bara kunde uttrycka vissa konkreta betydelser genom sitt språk avlivades.

Vad innebär det att lära sig ett andraspråk i skrift för den som inte hör det talade språket och som har teckenspråk som sitt primära språk? Vilka likheter och skillnader finns det mellan döva och hörande andraspråkslärare? Svaren på dessa och liknande frågor ger ett nytt perspektiv på människan som språkvarelse. Vi får helt enkelt veta mer om hur människan går till väga när hon lär sig språk. Den praktiska tillämpningen inom dövundervisningen av forskningsresultaten är naturligtvis också av största vikt.

Kunskaperna har gett de döva ett helt annat människovärde och därigenom också ökat självförtroende och välbefinnande. Forskningen har också gett de döva fler möjligheter att själva arbeta för döva, som t.ex. inom förskolan och vårdsektorn liksom att många döva i dag undervisar hörande i teckenspråket i cirklar, intensivkurser, föräldrautbildning och folkhögskolekurser m.m.

Forskningen i teckenspråk har lett till framväxten av ett stort antal olika kurser vid institutionen för lingvistik för såväl döva som hörande. Här kan nämnas fristående kurser i teckenspråk upp till 60 poäng vilka ges på teckenspråk och fristående 20-poängskurser i teckenspråk för hörande studerande. En av forskarna disputerade våren 1983 på en avhandling om teckenspråk inom ramen för ämnet allmän språkvetenskap. Reguljär forskarutbildning i ämnet teckenspråk inrättades våren 1986; två forskarstuderande har hittills antagits.Handledning ges också till doktorander i allmän språkvetenskap som i sin forskarutbildning vill studera teckenspråk. För den närmaste tiden planeras en utbyggnad av kurserna i teckenspråk för hörande, revidering och förlängning av tolklinjen i teckenspråk samt fortbildning av döv lärare i teckenspråk. Verksamheten ställer ökande krav på såväl forsknings- som undervisnings- och handledningsresurser.

Vi finner det därför mycket angeläget att en professur i teckenspråk inrättas vid Stockholms universitet.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en professur i teckenspråk.

Stockholm den 24 januari 1990

Mot. 1989/90
Uh588

Bengt-Ola Rytter (s)

Ove Karlsson (s)

Irène Vestlund (s)

Göran Engström (c)

Margareta Gard (m)

Leo Persson (s)

Arne Mellqvist (s)

Ragnhild Pohanka (mp)

Lars-Ove Hugberg (vpk)